

*Скрипчинська Надія Олександрівна
Діхтяренко Світлана Юріївна
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
м. Умань*

ДИНАМІКА ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

При здійсненні особистістю її професійної діяльності дуже важливим є процес формування її професійної самосвідомості та власної Я-концепції, частиною якої в тому числі є Я-образ себе як професіонала. Якщо під час навчання студентів-психологів цьому питанню не приділяють належної уваги, то у них формуватимуться лише окремі компетентності, але при цьому не буде уявлення про себе як суб'єкта професійної діяльності. На нашу думку, такий фахівець буде не конкурентноспроможним, саме тому ця проблема повинна бути розглянута.

Дослідженням даного питання займались О. А. Каденко, Т. А. Каткова, К. П. Крикля, О. В. Кулешова, Л. О. Подкоритова, О. А. Столярчук, Н. Ф. Шевченко та ін.

Я-концепція утворюється в результаті процесу самосвідомості і має тригранну структуру:

- когнітивна складова, що формує Я-образ;
- оцінну, яка відповідно передбачає самооцінку;
- поведінкову, тобто реакція на власні дії та наміри [3, с. 264].

На процес формування та динаміку професійної самосвідомості майбутніх психологів впливає, зокрема, соціальна ситуація розвитку, в якій відбувається процес засвоєння професійних знань та навичок. На цьому етапі можуть навіть переосмислюватись життєві принципи та погляди особистості, її принципи [2, с. 226].

Формування професійної самосвідомості відбувається на кількох рівнях:

- індивідний, який полягає в адаптації особистості до умов її професійної діяльності;
- особистісний, що виявляється у відчутті приналежності до групи, ідентифікація свого Я-образу з нею або окремими її членами;
- індивідуальний, що передбачає формування поглядів на життя, його сенс, своє в ньому призначення;
- абсолютно суб'єктний, що проявляється у спробі віднайти сенс людського існування, принципів світостворення та світобудови [1, с. 114].

Якщо навчальний процес побудований предметно-дисциплінарним чином і не передбачає індивідуального підходу до кожного студента, мети формування і тим більше динаміки професійної самосвідомості студентів-психологів не буде досягнуто. У такому разі майбутній фахівець ризикує потрапити в ситуацію, що призведе до внутрішнього конфлікту та скоріше за все до подальшого розчарування у професії, коли ситуація у його реальній практичній діяльності не відповідатиме тим очікуванням, що сформувались під час навчального процесу. Варто застосовувати такі форми та методи навчання, за яких відбуватиметься взаємодія засвоєних під час навчання знань та нових професійних вмінь майбутніх психологів [4, с. 52].

Формування професійної самосвідомості відбувається проходить у три стадії. На першій (ранній) стадії майбутній психолог розуміє свої професійні вміння та навички, перспективи їх розвитку. На цій стадії часто спостерігається явище завищення професійної самооцінки. На другій стадії більш ясно та чітко формується картина майбутньої професійної діяльності та себе як її суб'єкта. Завищення професійної самооцінки на даному етапі зазвичай зникає. На третій стадії ще більш поглиблюють професійні знання, формуються нові вміння, у майбутнього фахівця вибудовується список так званих критеріїв професійності щодо спеціаліста його сфери. На цьому етапі професійна самооцінка часто занижена [5, с. 71].

Як бачимо, формування та динаміка професійної самосвідомості студентів-психологів є складним та багатогранним явищем. Від їхнього

уявлення про себе, як про учасника професійної діяльності, оцінки своїх професійних дії залежить і продуктивність цієї діяльності і задоволення фахівця від її процесу. Тому варто приділяти особливу увагу формуванню адекватної професійної самооцінки майбутніх фахівців.

Література

1. Каткова Т. А. Динаміка ціннісного самовизначення студентів-психологів. *Особистість у сучасній освіті: проблеми навчання та розвитку* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. 2014. С.113–117.
2. Крикля К. П. Динаміка самоставлення майбутніх психологів у процесі професійної підготовки. *Психологія і особистість*. 2015. Вип. 2 (8) Ч. 2. С. 223–233.
3. Столярчук О. А. Динаміка професійного я-образу майбутніх фахівців. *Психологія: реальність і перспективи. Збірник наукових праць РДГУ*. 2017. Вип. 8. С. 263–268.
4. Шевченко Н. Ф. Специфіка становлення професійної свідомості психологів у вищому навчальному закладі. *Проблеми сучасної психології*. 2012. Вип. 2. С. 46–53.
5. Роль та місце психолого-педагогічної підготовки в професійному розвитку та становленні особистості сучасного фахівця в умовах євроінтеграції : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Хмельницький, 19-20 квітня 2012 р.). Хмельницький : ХНУ, 2012. 218 с.